

ըր, և որոնք քարանձաւաց մուտքերուն
կը նմանին : Այդ անմարդաբնակ բնա-
կութեան բոլորտիքը ուրիշ թուշուն չես
տեսներ որ թուշի, բայց միայն բազէներ
որ անձայն օդուն մէջ թւատարած կը
կենան . և թէ որ երբեմն թուշոյ ձայն
ալ լսուի, բուի ձայնն է որ հոն շինած
է իր բոյնը : Այս գղեակը բարձրաւան-
դակի մը վրայ շինած է՝ նեղ հովտի
մը մէջ, որ մնացաւ լեռներով ձեւ-
ցած է : Այս բնակարանս տեսնելուս
ժամանակ՝ երբոր յիշեցի որ հոս երբեմն
պզտի բռնաւորներ բնակած են, որոնք
ամենայն աւազակութիւն կ'ընէին ի-
րենց խեղճ՝ հարստակացը ու ինչուան
անցորդներուն ալ, կարծես թէ կը տես-
նէի հոն մեծ գազանի մը կմախքն ու
ոսկերտիքը :

ՊԵՌՆԱՐՏԷՆ ՏԸ ՍԷՆ-ԲԵՒՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Չինաց լեզուն :

Չինաց լեզուն ամենեւին ուրիշ լե-
զուաց չնմանիր . ուրիշէ մը ծագման
նշան չունի . և ոչ միայն աննմանու-
թեամբ, այլ և բնութեամբը զարմա-
նալի է : Արեւն թէ երեք հարիւր և ե-
րեսուն բառէ աւելի չունի . բայց ամե-
նեւին նոյնաձայն չէ, վասն զի չորս շէշտ
ունի, հարթ, սուր, դաշն ու կրկնակ,
որոնցմով կը բազմապատկին բառք չորս
անգամ : այնպէս դժուարին է եւրոպա-
ցւոյ մը համար զանոնք հասկընալը,
ինչպէս որ դժուար է չինացւոյ մը հա-
մար ըմբռնել Վաղղիացւոյ Է գրին վեց
հնչմունքները . և յիրաւի այնչափ կը
զանազանին իրենց միավանկ բառերը,
այլ և այլ եղանակներով, որ նոյն բառը
զանազան կերպով հնչելով՝ կը նշանա-
կէ տասը տեսակ կամ ալ աւելի տար-
բեր իմաստներ :

Պարժուա անունով գաղղիացի քա-
րողիչ մը Վեքին մայրաքաղաքը տասը

ամիս բնակելէն ետքը՝ փորձեց Չի-
նաց լեզուով քարոզ մը տալու . և ինքն
իրեն համար կ'ըսէ թէ “Վստուած
գիտէ ինչ քաշեցի մինչև որ այս առա-
ջին Չինաց լեզուով քարոզը տուի . ու
րովհետև այս լեզուն ուրիշ մէկու մ'ալ
չնմանիր . բառը միշտ նոյնպէս կը վեր-
ջանայ . այն ատեն ուր կը մնան բայե-
րուն մէջ այն ամենայն նշաններն որ կը
ցուցնեն ներգործականը, կամ ինչպէս
և որ ատեն գործելը, և միայն գործելը՝
թէ ուրիշներուն հետ : Չինացւոյ լե-
զուին մէջ նոյն բառը միանգամայն գոյա-
կան է, ածական, բայ, եղակի, յոգնա-
կի, արական, իգական, և այլն . լսո-
ղին կ'իյնայ կարգի դնել գէպքերը ու
իմաստը հանել . և այս ամէն բառերս
միայն երեք հարիւր և այսչափ են .
բայց այնչափ զանազան կերպերով կը
հնչուին, որ ութսուն հազար զանա-
զան բաներ կը նշանակեն և այնչափ ալ
այլ և այլ գիրերով կը բացատրուին :
Այդ ալ բաւական չէ . այս միավանկնե-
րուն կարգաւորութիւնը ընդհանուր
կանոնի մը տակ չիյնար, այնպէս որ լե-
զուն գիտնալու համար բառերը սորվե-
լէն վերջը՝ պէտք է ամենայն առանձին
ոճերն ալ սորվիլ . մէկ պզտի դարձուած-
քի մը փոփոխութեամբ կրնաս անիմա-
նալի ըլլալ Չինաց երրորդ մասին :

“Իրենց բառերուն մէկ օրինակ մը
տանք . ինձի ըսին որ Չու բառը գիրք
կը նշանակէ . ես ալ միտքս դրի որ երբ
որ Չու ըսուի՝ գիրք պիտի հասկըցուի .
բայց այսպէս չեղաւ . երբ երկրորդ ան-
գամ լսեցի Չու բառը՝ իմացայ որ ծառ
կը նշանակէր : Ի՞նչոքս զրի որ Չու
բառը կամ գիրք պիտի նշանակէ կամ
ծառ . բայց այս ալ հերիք չէր . Չու կը
նշանակէր նաեւ սաստիկ տաքութիւն .
Չու՝ պատմել . Չու՝ արշալոյս . Չու՝
վարժութիւն ունենալ . Չու՝ դատաս-
տանի մը կորուստը, և այլն : Եւ այրը
չգար թէ որ ուզեմ բոլոր նշանակու-
թիւնները տալ :

“Եւ այն թերեւս այս դժուարութիւն
ները դիւրանան իրենց գրոցը ընթերց-
մունքով . — Ինկարելի է այս . գրոց լե-

զուն բոլորովին տարբեր է պարզ խօսակցութեան լեզուէն : Աւրոպացւոյ մը համար՝ ամենէն մեծ դժուարութիւնը հնչմունքն է . ամենայն բառ կրնայ հնչուիլ հինգ զանազան եղանակով . բայց ամէնն ալ այնպէս որոշ չեն , որ անվարժ ականջ մը կարենայ զանազանել զանոնք : Այս միավանկ բառերը այնպէս սաստիկ շուտութեամբ մէկմէկու կը յաջորդեն , որ շատ հեղ կարծես թէ գիր մ' ալ կը թողուի , և երկու միավանկն ալ մէկ կ'ըլլայ . հագագային ձայնէ մը պէտք կ'ըլլայ շուտ մը անցնիլ տափակ ձայնի մը , սուլելու ձայնէ մը բերանալիւր ձայնի . երբեմն պէտք է որ ձայնդ քմային ըլլայ , երբեմն կուրդային , և գրեթէ միշտ ռնգաձայն : Վարդգէսըս գրեթէ յիսուն անգամ ծառայիս առջև կը կարդայի՝ հասարակաց խօսելէն առաջ . և սակայն իր շարունակ սրբագրելէն վերջն ալ կ'ըսէին որ քարոզին տասը մասէն հազիւ թէ իրեքը կը հասկընային : Բարեբաղդաբար ջինները սաստիկ համբերող են . և կը զարմանան , որ մէկ տգէտ օտարական մը կարող ըլլայ սորվելու իրենց լեզուէն երկու բառ մը :

Մըսէն թէ շատ անգամ ջինք երգիծաբանութիւններ կը շարագրեն , որոնց եթէ գրուածքին նայիս՝ իմաստնին մաքուր և վսեմ բաներ են , բայց եթէ հնչմունք միտ դնես՝ ծաղրական կամ յիմարական իմաստներ կը բովանդակեն : ջինաց լեզուին մէջ երբեմն մէկ բառ մը իրեք կամ չորս հազար գրանշաններու կը համաձայնի , բոլորովին մեր լեզուաց հակառակ՝ ուր բիւրաւոր զանազան բառեր նոյն գրելով կը բացատրուին . և մինչ մեր լեզուաց մէջ գրերը բառերու ու ձայներու նշանակ են , ջինաց մէջ իմաստից նշան են տառերը կամ ձևերը , անոր համար աւելի բանանշան կրնան ըսուիլ քան բառանշան կամ գրանշան : Մարդկութեան առաջին դարերուն մէջ կամ 'ի սկիզբն քաղաքականութեան՝ մինչդեռ մարդուս միտքը շատ զարգացած չէր ու գաղափարները չէին աճած , այս

բանանշանները շատ պիտանի և յարմար էին քան մեր գրերը՝ դիւրաւ և յստակ իմացընելու համար իր միտքը առ այլ . բայց քաղաքականութեան և մտաց զարգացման ատեն , ինչպէս հիմա , շատ անկատար ու դժուար և մտաց արգելք է այս կերպը : Ինչպէս որ կը փորձեն գրագէտք ջինաց , ազգայինք և օտարք . վասն զի հիմա ջինաց լեզուն 214 արմատական նշաններ ունի , 40,000 ալ հաստատուն կամ բանանշաններ , անկէ զատ բիւրաւորներ ալ՝ որոնց իմաստը հաստատուն ու ամենայայտ չէ . անով բառագրոց մէջ մեծ խառնակութիւն կայ , ուսանողաց մեծ շփոթութիւն , և երկար ժամանակի կուրուստ սորվելու միջոց :

ԾԱՆԿԱՔԱՂ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ

Հաւատք , Յոյս և Սէր :

Մի մարդ , ցածո զանձն քո . խոնարհեաց էջ յերկիր , յանցաւոր մահացու . արկ զձակատ քո 'ի հող և 'ի փոշի , և հեծուութիւնք քո անմիտութար լցուցեն զսահման երկրի , ուր աթոռն է թշուառութեան , և զոր ետ քեզ Բնուած վրէժխնդիրն՝ յաքսոր և 'ի գերեզման , զոր օրինակ թէ անկելոյ թագաւորի դուզնաքեայ իմն սահմանեսցի վիճակ : Այլ աղէ զինչ ասեմ . նա մանաւանդ ուրախ լեր , և ընդ նորոյն խոնի գոչեալ թէ՝ « Երանի յանցուածոյն որ արժանի գտաւ զայդպիսի ունել Փրկիչ մեծ » : Երօնք շնորհեն առ քեզ բազմապատիկ առաւել քան զոր կորուսեալ էր քո . նա ինքն վերամբառնայ զքեզ յայն ծագ կատարելութեան , որ գերագոյն քան զհրեշտակս ընծայեցուցանէ զանձն քո՝ որքան առաքինութեանն յաղթանակք վեհագոյնք իցեն քան զանմեղութիւնն անդորրաւէտ և առանց միցանացն : Օջրացեալդ աստուածային շնորհք զգարամէտ յօժարութիւնս ամենայն նըկուն արարեալ ընկճեսցես : Մի որ այ-